

**BIG
ROCK 5**

5

**ชุดข้อเสนอเชิงนโยบาย (Policy Brief)
เพื่อการพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างและเนื้อหา
ของรัฐธรรมนูญเพื่อการปฏิรูปประเทศ**

ประเด็นสำคัญที่พึงมีในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พรรคการเมือง กับการเลือกตั้ง

พรรคการเมือง กับการเลือกตั้ง

รศ.ดร.ภูมิ มูลศิลป์¹
กฤติรี เอกวารากร²

พรรคการเมืองถือเป็นกลไกหนึ่งที่มีความสำคัญในระบบประชาธิปไตย เนื่องจากพรรคการเมืองเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่สอดคล้องกันเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมือง โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมใช้อำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติ ถือเป็นองค์กรที่มุ่งแสวงหาอำนาจในการปกครองรัฐ เพื่อนำอุดมการณ์หรือแนวนโยบายของตนมาใช้ตอบสนองความต้องการของประชาชน แก้ปัญหาของสังคม และวางแนวทางในการพัฒนาประเทศ

¹ คณบดีคณะสังคมศาสตร์, อาจารย์ประจำหลักสูตรนิติศาสตรบัณฑิต คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² ผู้ช่วยวิจัย, คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ซึ่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2550 มาตรา 4 กำหนดบทนิยาม “พรรคการเมือง” ไว้อย่างชัดเจนว่า “เป็นคณะบุคคลที่รวมกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมือง โดยได้รับการจัดแจ้งการจัดตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้เพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมุ่งที่จะส่งสมาชิกเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และมีการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองอื่นอย่างต่อเนื่อง” ส่วนพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของพรรคการเมืองไว้ว่า “คณะบุคคลที่รวมตัวกันจัดตั้งเป็นพรรคการเมืองโดยได้จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญนี้” จึงกล่าวได้ว่า พรรคการเมืองเป็นสถาบันหนึ่งที่มีการจัดตั้งและรวมกลุ่มของกลุ่มบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองและการพัฒนาไปในทิศทางเดียวกัน หรือมีแนวความคิดความเห็นในทางการเมืองที่เหมือนกัน โดยมีกระบวนการพัฒนาและสร้างนโยบายเพื่อเสนอต่อรัฐสภาเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาสภาพทางการเมืองที่ยังไม่มีความเป็นปึกแผ่นและไม่มีความเป็นเอกภาพ

งานของ วิทยา นภาศิริกุล และสุรพล ราชภัณฑารักษ์ (2539 อ้างใน มะลิ ทิพย์ประจง, พระสมุห์อาคม อาคมธีโร และกัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์, 2563) ได้อธิบายว่า พรรคการเมืองมีความสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยพรรคการเมืองมีลักษณะเป็นสถาบันทางการเมืองเกิดจากการรวมกลุ่มหรือคณะบุคคลหรือสมาคมที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน และมีผลประโยชน์พื้นฐานร่วมกัน ประารถนารวมตัวกันเพื่อแสวงหาอำนาจในการปกครองประเทศ ความสำคัญของพรรคการเมืองจึงต้องมีความเชื่อมโยงกับจุดมุ่งหมายของพรรคการเมืองเพื่อความผาสุกของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ดังนี้

1. พรรคการเมืองมีความสำคัญในการให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน โดยพรรคการเมืองย่อมมีอุดมการณ์ หลักการและวิธีการในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชน

2. พรรคการเมืองมีความสำคัญในการสนับสนุนสรรหาบุคคลมาเป็นสมาชิกพรรคการเมืองและคัดเลือกตัวแทนของพรรคการเมืองเพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งและดำรงตำแหน่งทางการเมือง

3. พรรคการเมืองมีความสำคัญในการระดมสรรพกำลังทางการเมือง คือการรวบรวมพลังประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งให้มาสนับสนุนพรรคการเมือง เพื่อให้มีโอกาสเป็นรัฐบาลหรือมิฉะนั้นก็เข้าไปทำหน้าที่ในการรักษาประโยชน์ของประชาชนในสภาผู้แทนราษฎรในฐานะฝ่ายค้าน

4. พรรคการเมืองมีความสำคัญในการประสานประโยชน์อันเกิดจากความขัดแย้งเพื่อนำไปสู่การตกลงโดยวิถีทางประชาธิปไตย

5. พรรคการเมืองมีความสำคัญในการเป็นศูนย์กลางทางการเมืองของสมาชิกพรรคการเมืองและประชาชนจากปัญหาและความต้องการของสมาชิกพรรคการเมืองและประชาชน โดยการรับเรื่องราวร้องทุกข์ และการรับฟังข้อมูลต่าง ๆ จากสมาชิกพรรคการเมืองและประชาชน

6. พรรคการเมืองมีความสำคัญในฐานะฝ่ายค้านหรือผู้ตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหารในระบบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภา เพื่อทำหน้าที่ในการตรวจสอบการบริหารประเทศของพรรคการเมืองที่เป็นรัฐบาลในระบบประชาธิปไตย

7. พรรคการเมืองมีความสำคัญในการสร้างผู้นำทางการเมืองในแต่ละวงการย่อมมีความต้องการผู้นำที่มีคุณลักษณะและคุณสมบัติที่แตกต่างกันออกไป

นอกจากนี้ มานิตย์ จุมปา (2542) ได้อธิบายว่า ประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น พรรคการเมืองถือเป็นสถาบันทางการเมืองที่สำคัญ โดยเป็นการรวมกลุ่มกันในฐานะตัวแทนของภาคประชาชน ซึ่งตัวแทนดังกล่าวในระบอบประชาธิปไตย คือ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรก็ต้องมีการรวมกลุ่มกันเพื่อให้เกิดพลังในการผลักดันเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ดังนั้นพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงมีความสำคัญที่เป็นเชิงกลไกในระบอบประชาธิปไตย ดังนี้

1. พรรคการเมืองเป็นกลไกเพื่อให้เกิดการต่อรอง เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนโดยส่วนรวม
2. พรรคการเมืองเป็นเครื่องมือประกันสิทธิและเสรีภาพ ความเสมอภาคของประชาชน และไม่ให้มีการปกครองที่เป็นเผด็จการ
3. พรรคการเมืองเป็นกลไกที่แก้ไขความขัดแย้งของบุคคลที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันโดยการกำหนดนโยบายตามแนวทางกว้าง ๆ เพื่อให้ประชาชนโดยส่วนรวมสามารถยอมรับได้
4. พรรคการเมืองเป็นเครื่องมือในการสร้างประชามติ อีกทั้งยังมีส่วนร่วมในการผลักดันให้การปฏิบัติตามประชามติเกิดผลเป็นจริงอย่างมีประสิทธิภาพ
5. พรรคการเมืองมีส่วนช่วยให้เกิดการพัฒนาทางการเมือง

จะเห็นว่า พรรคการเมืองถือเป็นกลไกหนึ่งที่มีความสำคัญในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากพรรคการเมืองเกิดจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่สอดคล้องกันมารวมตัวกันเพื่อเพื่อสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชนตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตย และเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนและประเทศชาติ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการสรรหาและคัดเลือกบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมใช้อำนาจบริหารและอำนาจนิติบัญญัติ ถือเป็นองค์กรที่มุ่งแสวงหาอำนาจในการปกครองรัฐเพื่อนำอุดมการณ์หรือแนวนโยบายของตนมาใช้ในการตอบสนองความต้องการของประชาชน และเพื่อแก้ไขปัญหาของสังคมที่ยังไม่มีความเป็นปึกแผ่นและยังขาดความเป็นเอกภาพ รวมถึงการวางแนวทางในการพัฒนาประเทศในระยะยาวอย่างยั่งยืน จากที่กล่าวมานั้น **ความสำคัญของพรรคการเมืองในระบอบประชาธิปไตยคือการสร้างความผาสุกของประชาชนที่เป็นผู้มอบความไว้วางใจและอำนาจให้กับพรรคการเมืองในฐานะสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร** นอกจากนี้ พรรคการเมืองยังเป็นสถาบันหลักในการปฏิบัติหน้าที่เป็นตัวกลางเชื่อมประสานระหว่างประชาชนให้เกิดความตื่นตัวทางการเมืองและมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างรอบด้านตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. 2560 หมวด 2 มาตรา 23 ที่ได้กำหนดการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คือ

1. ส่งเสริมให้สมาชิกและประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การใช้สิทธิและเสรีภาพอย่างมีเหตุผลและมีความรับผิดชอบต่อสังคม และความรู้เกี่ยวกับหน้าที่ของปวงชนชาวไทย

2. ร่วมกับประชาชนในการหาแนวทางการพัฒนาประเทศ และการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมอย่างมีเหตุผลโดยคำนึงถึงความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจและความอยู่เย็นเป็นสุขของประชาชนประกอบกัน

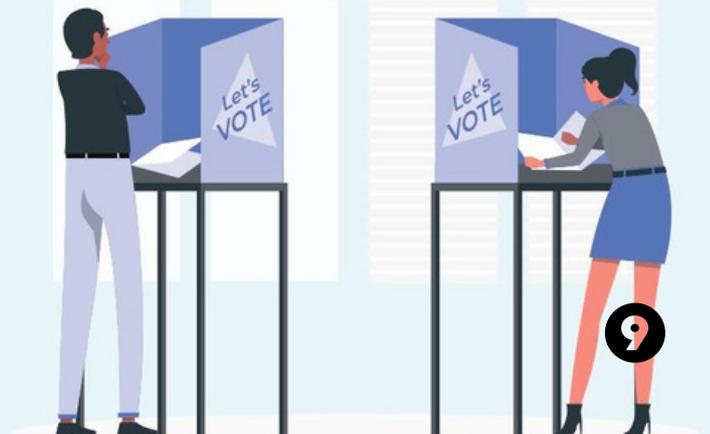
3. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐและการดำเนินงานขององค์กรอิสระอย่างมีเหตุผล

4. ส่งเสริมให้สมาชิกและประชาชนมีความสามัคคีปรองดอง รู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่าง และแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทางการเมืองโดยสันติวิธีเพื่อประโยชน์สุขของประเทศชาติและประชาชน

5. กิจกรรมอื่นอันจะยังประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งการพัฒนาพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชน

การปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้น เป็นการปกครองที่เรียกได้ว่า “**อำนาจเป็นของประชาชน**” โดยเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองแบบประชาธิปไตยผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในฐานะที่เป็นตัวแทนของประชาชน และ**หัวใจหลักของการปกครองระบอบประชาธิปไตยคือ “การเลือกตั้ง”** และ**หัวใจหลักของการเลือกตั้งคือการมี “พรรคการเมือง”** อีกทั้งพรรคการเมืองยังเป็นตัวกลางในการเชื่อมประสานระหว่างประชาชนให้เกิดความตื่นตัวทางการเมืองและมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างรอบด้าน โดยมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินการทางการเมือง กลไกในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชน การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการเมือง เพื่อจัดตั้งรัฐบาลเพื่อเข้ามาบริหารประเทศ รวมทั้งต้องพร้อมกับการเป็นฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรหากแพ้การเลือกตั้ง การเลือกตั้งจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการปกครองในระบบประชาธิปไตย (พัฒนา เรื่องใจ, 2553)

นอกจากนี้ ระบบการเลือกตั้งยังถือเป็นเงื่อนไขที่สำคัญอย่างยิ่งของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากการเลือกตั้งนั้นเป็นการสะท้อนถึงเจตนารมณ์ของประชาชนผ่านสิทธิและอำนาจตามระบอบประชาธิปไตย ในการให้อำนาจแก่ผู้แทนราษฎร ซึ่งการออกเสียงเลือกตั้งนั้นเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมประชาธิปไตย ซึ่งจะเห็นได้อย่างชัดเจนจากบทบัญญัติข้อที่ 21(1) แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) คือ **“ทุกคนมีสิทธิที่จะมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศตนโดยตรงหรือผ่านผู้แทนซึ่งได้เลือกตั้งโดยอิสระ”** บทบัญญัตินี้ยังกล่าวได้วางหลักการสำคัญคือ เจตจำนงของประชาชนย่อมเป็นมูลฐานแห่งอำนาจของรัฐบาลผู้ปกครอง เจตจำนงดังกล่าวต้องแสดงออกโดยการเลือกตั้งที่สุจริต (วิทยา ชินบุตร, 2559) ดังนั้น การเลือกตั้งจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงสามารถกล่าวได้ว่า **“หัวใจหลักของการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ การเลือกตั้ง และหัวใจหลักของการเลือกตั้ง คือ การมีพรรคการเมือง”**

สถาบันพระปกเกล้า

ศูนย์ราชการเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา
อาคารรัฐประศาสนภักดี ชั้น 5 (โซนทิศใต้)
เลขที่ 120 หมู่ 3 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง
เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210 www.kpi.ac.th
โทรศัพท์ 0-2141-9596 โทรสาร 0-2143-8177

